

O potrebe lásky

Ladislav Kováč

*„...do stříbra jsem vyryl
SINE AMORE NIHIL
bez lásky není nic.“*

(Jan Skácel, Sonet jako talisman)

Málo je lásky v našich postkomunistických končinách Európy.

Zato hodne zloby a agresivity. Ony rozduchávajú požiar etnických konfliktov v Juhoslávii a Spoločenstve nezávislých štátov, ony zapalujú a udržujú nebezpečné plamienky netolerancie a iracionalizmu v našej vlastnej krajine. Konflikty medzi skupinami vyrastajú však z individuálnych emócií: to v každom z nás je veľa latentnej zloby a agresivity. Malinká rozbuška postačuje, aby naplno vybuchli.

Po desaťročia nás komunistické „ministerstvá lásky“ učili nenávidieť: kapitalistov, revizionistov, nábožensky „zaťažených“... Nenaučili nás tomu – nenávidieť, tak isto ako ľubiť, nemožno naučiť. Je možno iba rozvíjať sklony, čo do nás vložili príroda a kultúra. Tým, že nás vystavovali neustálemu systematickému ponížovaniu, strachu, bezmocnosti, vynútenej poslušnosti, urobili z nás citových mrzákov – obrali nás o našu vlastnú dôstojnosť a tým o schopnosť sebaúcty a sebalásky. Nerozvinuli v nás vlohy k veľkým citom lásky a nenávisti, ale iné naše vlohy priviedli až k hypertrofii: neistotu, útek od slobody, lenivosť, závisť. Ony tvoria nebezpečný terén, na ktorom sa tak ľahko zahniezdí alebo ľahostajnosť, alebo demagógia nových nenávistí.

Predpokladom každej lásky je sebaláska; len človek so stabilnými životnými hodnotami, ktorý si verí, ktorý si je istý sám sebou, je schopný naozajstnej lásky k iným. Ježiš to vedel; jeho príkaz „miluj bližneho ako seba samého“ stále ostáva veľkým mravným ideálom. Múdri ľudia pritom tušili – dávno pred Darwinom, Freudom, Lorenzom – že zdrojom každej lásky, i tej najabstraktnejšej, k národu, človečenstvu, Bohu, je láska medzi mužom a ženou, láska erotická. Akoby na nej, alebo cez ňu, sa budovalo všetko to, čo dáva individuálnemu ľudskému životu jeho nadosobný rozmer. Kto nevie ľubiť eroticky, nevie ľubiť vôbec.

Možno tu kdesi, pri koreni, podtímal komunistický režim náš rozvoj k plnej ľudskosti. Deformoval prirodzené sexuálne roly mužov a žien. Mužom znemožňoval byť ozajstnými chlapmi – nedovoľoval im súťaž a víťazstvá, bránil im realizovať sa cez prácu, situáciami naučenej bezmocnosti robil z nich slabochov a neosobnosti. Ženy trojnásobnou drinou nemilosrdne vykorisťoval, opečiatkovával ich stigmou chronickej únavy a vyčerpanosti, oberal ich o jemnosť a nežnosť. Isteže, množiť sme sa neprestali – ako však mohla dlhodobejšie pretrvávajúca jemná sieť erosu utkaná nad základnou rovinou sexu?

Takže nám k návratom lásky nepomôže import pornografie, ani jej domáca rýchlovýroba. Nám mužom a ženám treba na prvom mieste vrátiť dôstojnosť a sebaúctu. Nebude nám potom treba kompenzovať prázdnotu a frustrácie náhradkovou túžbou po silnom vodcovi. V mladých ľuďoch treba rozvíjať – všetkými nástrojmi kultúry, v školách cez mravnú a estetickú výchovu – predpoklady pre skutočnú lásku.

Každá láska, od erotickej po náboženskú, je záležitosťou výsostne osobnou, intímnou. Kto ľubi, nepredvádza sa so svojou láskou na verejnosti. Naši veľkovlastenci z námestí sú

všetko iné len nie rodolúbovia; poväčšine asi vlasteneckí impotenti. Láska k vlasti – ako koniec-koncov každá láska – sa dokazuje činmi, nie rečami. O láske sa vlastne ani nepatrí hovoriť: vznešenosť od gýču oddeľuje tenulinká medzierka.

Ak sa mi zazdalo, že o potrebe lásky treba dnes prehovoriť na verejnosti, nuž najmä z jedného dôvodu. Sme pred voľbami. Pravdepodobne osudovými. Bremeno mimoriadne ťažkej zodpovednosti, politickej a mravnej, zaľahne na tých, ktorých si zvolíme do svojho čela. Zvoľme si preto silné osobnosti. Silná osobnosť, ako presne vedel Dostojevskij, sa meria podľa schopnosti ľúbiť a nie podľa schopnosti nenávidieť a šíriť nenávisť.